

บทคัดย่อ

การกล่าวอ้าง " มือที่สาม " เป็นผู้อยู่เบื้องหลังการเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาล มิใช่เพียงแค่วิธีทางการเมืองปรกติธรรมดาเท่านั้น หากแต่มีรากฐานวัฒนธรรมทางความคิดของไทยที่เน้นระบบความสัมพันธ์ที่ราบรื่นระหว่างรัฐกับประชาชน ซึ่งความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนจะเกิดขึ้นไม่ได้ หากเกิดความขัดแย้งขึ้นก็หมายความว่า " มือที่สาม " เป็นผู้ยุยงให้เกิดขึ้น จึงกลายเป็น " ความจริง " ที่รัฐสามารถนำมาอธิบายความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนได้

ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสังคมการเมือง ชนชั้นนำสามารถจะเปลี่ยนป้ายของผู้ที่เป็น " มือที่สาม " เป็นระยะๆ จากนักศึกษาหัวรุนแรง มาสู่คอมมิวนิสต์ และในปัจจุบันได้แก่นักพัฒนาเอกชนและผู้ที่อยู่ฝ่ายตรงกันข้ามกับรัฐบาล หรือในบางกรณีก็เป็นเพียงการอ้าง " มือที่สาม " ที่ไม่มีตัวตนเพื่อให้การประนีประนอมเป็นไปได้ง่ายมากขึ้นเท่านั้น " มือที่สาม " จึงเป็นวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการรักษาและจัดสรรอำนาจของชนชั้นนำ

กลุ่มประชาชนที่ขัดแย้งกับรัฐและถูกรัฐทำให้สังคมเข้าใจว่ามี " มือที่สาม " ยุยงอยู่เบื้องหลัง ในระยะแรกๆ ไม่สามารถทำอะไรตอบโต้รัฐได้ นอกจากอาศัยการอ้าง " ความจริง " อีกชุดหนึ่ง ว่าตนเคลื่อนไหวเพราะได้รับเดือดร้อนจริงๆ รัฐควรให้ความช่วยเหลือ เป็นการเล่นเกมการเมืองภายในวัฒนธรรมทางความคิดที่เน้นความสัมพันธ์อันราบรื่นระหว่างรัฐกับประชาชนนั่นเอง

กรณีของนักศึกษา ก่อน พ.ศ. ๒๕๑๖ ที่ถูกรัฐสร้างว่าเป็นพวก " หัวรุนแรง " ได้ตอบโต้รัฐด้วยการยอมรับความจริงที่รัฐปิดป้ายให้ แต่นิยามความหมาย " หัวรุนแรง " เสียใหม่และสร้าง " ความจริง " อีกชุดหนึ่งที่อธิบายจุดยืนของการเคลื่อนไหวของพวกเขานั้นคือการเป็น " คนหนุ่มสาว " ที่หวังจะสร้างสรรค์สังคมที่ดีกว่าขึ้นมา

เหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากประชาชนไม่ได้เป็นผลมาจากความจริงที่นักศึกษาสร้างได้รับการยอมรับจากสังคมมากกว่าความจริงที่รัฐเพียงอย่างเดียว

หากแต่สังคมในขณะนั้นไม่เชื่อถือในพันธกิจของรัฐบาลที่จะทำหน้าที่ของรัฐบาลระบบวัฒนธรรมทางความคิดของไทย

การเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องของนักศึกษาหลังเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ ได้เปิดโอกาสให้ชนชั้นนำซึ่งแตกแยกกันและแย้งชิงอำนาจกันเองอย่างเข้มข้นนั้น ต่างก็ใช้ "ความจริง" ที่ว่านักศึกษาเป็นคอมมิวนิสต์อันทำให้เป็นผู้อยู่เบื้องหลังความวุ่นวายทั้งหลายในบ้านเมือง เพื่อเป็นช่องทางที่จะทำให้กลุ่มของตนในฐานะผู้ยุติความวุ่นวายก้าวขึ้นสู่อำนาจ ดังนั้นวัฒนธรรม "มือที่สาม" จึงกลายเป็นปัจจัยสำคัญของเหตุการณ์ ๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๘

การขยายตัวและบทบาทของนักพัฒนาเอกชนหลัง พ.ศ. ๒๕๑๘ ได้นำไปสู่ความขัดแย้งที่แหลมคมมากขึ้นระหว่างรัฐกับประชาชน รัฐจึงได้เปลี่ยนป้าย "มือที่สาม" ที่อยู่เบื้องหลังการเคลื่อนไหวของประชาชนระดับรากหญ้าเป็นนักพัฒนาเอกชนที่พยายามยุบยงชาวบ้านเพื่อหวังผลประโยชน์จากการเสนอโครงการรับทุนจากต่างชาติ ซึ่งประสบความสำเร็จในการทำให้สังคมเชื่อใน "ความจริง" ชุดนี้ไม่น้อย

อย่างไรก็ตาม ในทศวรรษที่ผ่านมา วัฒนธรรมมือที่สามอ่อนพลังลงไป เพราะได้เกิด "การเมืองภาคประชาชน" ซึ่งทำให้สังคมรับรู้ที่ชาวบ้านได้รับความเดือดร้อนจริงจากโครงสร้างเศรษฐกิจการเมืองที่ไม่เป็นธรรม และชาวบ้านมี "ภูมิปัญญา" หรือศักยภาพที่จะเคลื่อนไหวทางการเมืองด้วยตนเอง ขณะเดียวกันก็มีการแก้ไขปัญหาเรื่องนักพัฒนาเอกชนเป็น "มือที่สาม" ด้วยการแต่งตั้งให้เป็นที่ปรึกษาหรือกองเลขาราชการ

กล่าวโดยสรุป วัฒนธรรม "มือที่สาม" มีพลังในยุคที่ระบบการเมืองเป็นเผด็จการ และอ่อนพลังลงไปเรื่อยๆเมื่อรัฐไทยเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น

'Truths' and the Dealing with 'Truths' in the Context of the 'Third-Party Culture' (1957-the Present Time)

Abstract

To blame a 'third party' for being behind anti-government movements is more than a commonly adopted political strategy; it is so deeply rooted in the Thai culture of thinking that it emphasises smooth relationships between the state and the people. That is, a conflict between the state and the people is not supposed to take place; if it does, then it has to have been incited by a 'third party'. This is a strategy that effectively gives rise to the state's use of fabricated truths to explain causes of conflicts between the state and the people.

With the political society constantly changing, the leading-class people have been capable of periodically labeling different groups of people as 'third parties'--from student extremists to communists and, today, to non-government organisations as well as those whose ideas contradict the government's. Some cases have even exhibited a reference to a non-existent 'third party', a method that facilitates compromising. Because of these, the 'third-party culture' has become one that sustains the leading-class people's grip and distribution of power.

In earlier times, groups of people who contradicted the state and were made by the state to appear to the society to have been supported by a 'third party' could not do anything in response, except to exploit another 'truth': they demonstrated because they were genuinely in so much trouble that they required the state's aids. This was a political game played within the culture of thinking that emphasised smooth relationships between the state and the people.

Denounced by the state as extremists, the students who formed the pre-1973 movement responded by accepting the state-labeled 'truth'. Yet they redefined 'extremism' and created another 'truth' to explain the standpoint of their movement--being 'young men and women' who hoped to create a better society.

That the 16 October 1973 uprising was widely supported by people was not solely because there was more public acceptance of the students' truth than of the state's. It was also because the then society did not trust that the government's ministry would correspond to the Thai culture of thinking.

The continual movements by students after the 16 October 1973 uprising presented opportunities to the leading-class people, divided and engaged in an intense power struggle, to exploit the 'truth' that the students were communist and were behind all the chaos as a means to put their own groups to power, assuming the credit of successful control over the uprising. Later, the 'third-party culture' also became a significant factor in the 6 October 1976 incident.

The enlargement combined with the expanding role of the non-government organisations after 1976 led to sharper conflicts between the state and the people. That was why the state removed the 'third-party' label from the grass roots' movements and affixed it to the non-government organisations, accusing them of attempting to persuade country folk to subscribe to foreign funds for personal gains. This coup brought the state considerable success in making the society believe in the 'truth'.

Nevertheless, the past decade saw the force of the 'third-party culture' weakened by 'the people's politics', which made the society aware of the genuine trouble that had befallen country folk as a result of econo-political injustice. In addition, country folk had acquired adequate 'intelligence' or potential to form political movements by themselves. Meantime, members of non-government organisations were appointed consultants or members of a secretarial staff to their organisation, which solved the problem of non-government organisations becoming a 'third party'.

To sum up, the 'third-party culture', which was a dominant variable in the dictatorial system, has constantly weakened as the Thai state has become increasingly democratic.